

Sexuální deviace

Eva Trávníčková, Lenka Říhová

Sexuální úchylka (sexuální deviace)

- jde o sexuální chování vybočující ze společenských norem, druh sociální deviace; některé druhy takového chování mohou být i trestné. Přestože jde o pojem utvářený jako sociologický, v minulosti bylo označení užíváno jako psychiatricko-sexuologický termín pro některé společensky konfliktní typy a vlastnosti erotické reaktivity, dnes označované jako parafilie.

Parafilie

- **Parafilie** je psychiatrické a sexuologické označení pro ty varianty konstitučních vlastností sexuality, které jsou v příslušné kultuře (zemi a době) považovány (obecně nebo rozhodujícími institucemi) za poruchu osobnosti (její motivační složky) nebo jejichž specifické projevy jsou považovány za poruchu chování nebo za neobvyklé (nenormální). Osoba s parafilii, je-li třeba ji takto nazývat, se označuje jako **parafilik**.
- Označení je uměle vytvořené z řeckých slov *para* (παρά = vedle) a *filia* (φιλία = láska, přátelství). Poprvé bylo použito v anglickém překladu knihy *Sexual Aberrations* vídeňského psychoterapeuta Wilhelma Stekela v roce 1925. Používali je i Sigmund Freud a sexuolog John Money, zpočátku bylo užíváno jen v některých odborných textech. V roce 1980 termín pronikl i do amerického *Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch* (DSM).

Parafilie

- Některé parafilie jsou charakterizovány specifickým nasměrováním erotického zájmu na určitý typ osob, věcí nebo situací apod. Tyto parafilie se projevují zejména v citové rovině (tedy v negenitálních, takzvaných úvodních fázích erotické interakce), ale většinou jsou zachytitelné i specificky silnější genitální reakce na takové podněty.
- Jiné parafilie se vyznačují specifickou dynamikou sexuálně motivačního systému, například přeskokováním nebo naopak zvýšenou intenzitou některých fází erotické interakce, například přeskokováním fáze něžnosti a dvoření (patologická sexuální agresivita) nebo naopak zbytnění některých složek interakce (frotérství, sadomasochismus, exhibicionismus).
- Parafilici jsou někdy mylně pokládáni za násilníky. Drtivá většina těchto lidí se se svými erotickými touhami, fantaziemi či praktikami vyrovná bez porušení zákona a to buď v ústraní nebo s odpovídajícími partnery.

Teorie parafilií

- Biologická podstata odlišností sexuality včetně parafilií je velmi málo exaktně prozkoumaná. V hlavním proudu sexuologického a psychiatrického uvažování převládá názor, že některé základní rysy sexuality jsou pravděpodobně spojeny se základem psychiky, pravděpodobně vycházejí z genetického základu, z něž se zformují hormonálními mechanismy v raných fázích nitroděložního vývoje.
- Výrazná konstituční složka se zdá pravděpodobná u těchto rysů sexuality:
 - > pohlaví a věk preferovaných osob (androfilie, gynekofilie, homosexualita, heterosexuality, pedofilie, teleiofilie)
 - > základní podmínky sexuální vzrušivosti (něžnost versus násilí, sadomasochismus)
 - > dynamika erotických stavů – rychlost vývoje erotického vztahu, intenzita a doba trvání jednotlivých fází, případně jejich přeskokování (s tím souvisí patologická sexuální agresivita, schopnost navázat a udržet vztah, doba trvání zamilovanosti i partnerského vztahu atd.), schopnost nebo potřeba jednoho či více souběžných vztahů (monogamie, polygamie).

Léčba

Psychoterapeutické metody mohou být založeny například na těchto principech:

- ◉ **normalizace**, potlačování „deviantního“ chování a tužeb, nácvik „normálního“ chování, nácvik vyhýbání se rizikovým situacím
- ◉ **kanalizace**, hledání náhradních způsobů neškodné realizace tužeb a uvolnění sexuálního napětí, např. masturbace, náhradní sexuální aktivity s nepreferovanou osobou, souhlasné hrané násilí atd. (tato metoda je protikladná metodě normalizace a pokud je pacient veden k oběma současně nebo střídavě, nutně to vede k jeho neurotizaci).
- ◉ **socializace**, uspokojivé uplatnění tužeb a schopností ve společensky prospěšných nebo tolerovaných vztazích a aktivitách, například v emocionálních vztazích s dětmi v rámci rodičovství nebo pedagogické či zájmové činnosti, uplatnění netradičních sexuálních praktik v rámci manželského či partnerského vztahu atd. (tato metoda je protikladná k oběma předchozím metodám a navíc je v rozporu se současnými laickými a odbornými předsudky o parafilii, proto bývá uvažována jen v individuální nebo svépomocné terapii).
- ◉ **sebepřijetí**, cílem terapie může být buď přijetí svých pocitů a tužeb se vším všudy, smíření se s nimi (to nemusí znamenat realizaci v praxi), nebo naopak záměrná disociace, distancování se od parafilie („nejsem v první řadě pedofil, ale skvělý pracovník, kamarád, otec, nadaný umělec atd., který mimochodem má nemoc jménem pedofilie“).
- ◉ **reinterpretace** – spočívá v tom, že své cítění a situaci člověk začne chápat v jiných pojmech a kontextech, což může ovlivnit chování anebo vyvolat dojem, že je člověk „vyléčen“. Jednou z forem reinterpretace je tzv. získávání náhledu – tento termín pochází z léčby psychóz, kde znamená reálné vnímání, odlišení halucinací a bludů. V případě léčby parafilii obvyklé znamená, že pacient je indoktrinován politicky korektním pohledem na svou odlišnost. Jiným způsobem reinterpretace může být přijetí diskursu (pojetí) aktivistické skupiny, která se vůči oficiálnímu nebo obecnému názoru vymezuje, nebo přijetím hlediska jiné kultury. Ojedinele může člověk ke svébytné interpretaci a distancování se od oficiální doktriny dojít sám, ale takový názor lze snadno dehonestovat jako bludnou racionalizaci.
- ◉ **podpora sebevědomí a asertivity**, v případech, kdy základní problém není v asociálních tužbách či potřebách parafilika, ale v předsudcích nebo nenávisti okolí. Nemožnost sdílet své pocity a sociální vyloučení působí u parafiliků podobné následky, jaké mívá (skutečné) sexuální zneužití, tedy postraumatickou stresovou poruchu nezářídka protahovanou v trvalou změnu osobnosti obdobnou následkům zážitku katastrofické události (hromadná nehoda, válka, koncentrační tábor, teroristický útok, úmrtí blízké osoby).
- ◉ **Farmakologické a chirurgické metody** (útlum sexuálního puzení, kastrace) jsou předmětem odborných sporů. Mají jen pomocný účinek, protože rozhodující děje probíhají v mozku, nikoliv v genitáliích. Odborný diskurs nemá takovou kvalitu, aby mohl vést k vyváženému posouzení přínosů a rizik a ke smíření rozdílných odborných stanovisek.
- ◉ Metody mozkové chirurgie nemají při léčbě parafilii nápravný, ale destruktivní charakter a nejsou dostatečně úspěšné vyvinuté ani osvědčené.

Parafilie z klinického hlediska

- V sexuologickém nebo psychologickém významu jsou do pojmu **parafilie** někdy zahrnovány i sklony, které nejsou považovány za poruchu, ale pouze za neobvyklé. V klinickém významu se vztahuje pouze na případy, kdy odlišné založení naplňuje obecná kritéria zdravotní poruchy, tedy působí svému nositeli klinicky významný distres, narušení mezilidských vztahů nebo mu brání ve způsobu života, který je považován za normální. Samotný sociální konflikt (např. trestné nebo nepřijatelné chování) se však za zdravotní poruchu nepovažuje. Americký manuál uvádí jako diagnostické kritérium, že parafilní aktivita musí být po dobu nejméně šesti měsíců jediným způsobem sexuálního uspokojení a způsobovat významný distres nebo interpersonální obtíže.

- **Fetišismus:** užívání neživých objektů (oděvy, obuv, guma, kůže atd.) jako podnětu pro sexuální vzrušení a uspokojení. V některých případech mohou sloužit ke zvýšení sexuálního vzrušení dosažovaného jinak obvyklým způsobem (například preference určitých druhů oděvu). (K fetišismu je někdy řazen i parcialismus, při němž sexuální aktivity nebo erotický vztah nejsou všestranně zaměřeny na celou bytost, ale jen na tělo nebo jeho část. Parciální zaměření na dospělé tělo nebo genitálie se však obvykle považují za normální.)
- **Fetišistický transvestitismus nebo transvestitický fetišismus:** nošení šatů opačného pohlaví převážně za účelem dosažení sexuálního vzrušení. Rozlišuje se od transsexuálního transvestitismu, kde účelem je ztotožňování se s rolí opačného pohlaví.
- **Exhibicionismus :** tendence ukazovat genitál nečekaně (zpravidla cizím) lidem bez záměru dalšího kontaktu.
- **Voyerství :** tendence sledovat jiné osoby při sexuálním nebo intimním chování.
- **Sadomasochismus :** upřednostňování sexuálních aktivit spojených s omezováním osobní svobody, působením bolesti nebo pokořováním. Sadomasochistické aktivity a situace mohou být i hrané a souhlasné. Jestliže osoba takové aktivity raději přijímá, jde o masochismus, jestliže je raději sama provádí, jde o sadismus. Od sadomasochismu se liší patologická sexuální agresivita i krutost nebo zloba, která nemá souvislost s erotismem. Za projevy sadomasochismu bývají považovány i mnohé ze sexuálních praktik, které bývají uváděny v různých populárních „seznamech úchylek“ (manipulace s exkrementy, škrcení, vkládání předmětů nebo bodání do genitálií nebo bradavek atd.
- **Frotérství :** tendence vyhledávat dotýkání nebo tření s nesouhlasícími osobami.
- **Pedofilie:** erotické zaměření na děti, typicky prepubertálního a raně pubertálního věku.
- v „jiných poruchách“ jsou v MKN jako příklady zmíněny například pohlavní styk se zvířaty (zoofilie) a sexuální aktivity s mrtvými těly (nekrofilie). Zoofilii americká APA přehodnotila v důsledku výzkumu mezi vydáními DSM-III a DSM-IV.
- Někdy je mezi parafilie řazena i patologická sexuální agresivita, zejména k rozlišení od sadismu. V MKN ani v DSM však zmíněna není. Za typické projevy bývá považována neschopnost eroticky se sblížit dvořením a něžnostmi, vzrušení je obvykle vyvoláváno překonáváním odporu.

Perličky ze sexuálních deviací

- ABLUTOFILIE Sexuální vzrušení na základě horké koupele nebo sprchy
- AFYXOFILIE - Člověk se sexuálně uspokojuje vlastním přiškrcováním při masturbaci
- AUTONEKROFILIE - sexuálně motivovaná touha považovat se za mrtvolu a být jako mrtvola milován
- AUTOPEDERASTIE Touha po zasunutí vlastního penisu do vlastního análu – často se projevuje pouze v období puberty
- AUTOPEDOFILIE - Dotyčná osoba chce, aby s ní bylo nakládáno jako s malým dítětem. Například chce přebalit či nakojit z partnerčina prsu
- DEMONOFILIE - sexuální náklonnost k bohům, duchům a démonům
- DENDROFILIE Fixace sexuálního pudu na stromy. (také jinak Zemanofilie)
- DERMATOFAGIE - sexuálně laděná chorobná touha jíst lidskou kůži
- EGROTOFILIE - sex. vazba na nemocné lidi

Perličky ze sexuálních deviací

- ◉ EXKREMENTOFILIE - sexuální vzrušení z pomazávání se výkaly svými nebo cizími
- ◉ FACESITTING – sezení na obličeji – opět spíše mužská záliba, kdy mu nahá i oblečená žena usedne rozkrokem a plnou vahou na obličej
- ◉ FINANČNÍ OTROCTVÍ – Většinou mužská závislost na své paní v podobě dárků a finančního zabezpečení. Většinou bohaté muže vzrušuje nenasytnost jejich vládkyň a platí za ně cokoliv si usmyslí
- ◉ FORMIKOFILIE - Původ této úchyvky je v latinském formica = mravenec. Jedná se o jednu z variant zoofilie, kdy veškerý sexuální zájem takto postižených lidí se soustřeďuje na malé živočichy, jako například šneky, žáby a nejrůznější druhy hmyzu včetně mravenců, které si dotyčný přikládá na tělo, nejčastěji kolem pohlavních orgánů

Perličky ze sexuálních deviací

- ◉ HOMILOFILIE - Touha po sexu v kostele. A navíc přímo při mši. Skromnější milenci si vystačí se svatým obrázkem
- ◉ HYBRISTOFILIE Touha po někom, kdo se dopustil něčeho zakázaného. Vězni v celách dostávají neuvěřitelné množství erotických dopisů
- ◉ CHREMASTISTOFILIE Postiženého vzrušuje, když je oloupen
- ◉ INJEKTOMANIE - Sexuální úchylka spočívající v rozkoši ze vstříkovaní kapalin do těla
- ◉ KERAUNOFILIE Sexuální vzrušení z hromu a blesku
- ◉ KLYSTÝROMÁNIE KLYZMAFÍLIE – sex. vzrušení z nálevů do konečníku

Perličky ze sexuálních deviací

- ◉ KOCZWARISMUS – sex. vzrušení až orgasmus vlastním přiškrčením či přidušením (snížením přísunu vzduchu-kyslíku do organismu)
- ◉ KOPROFAGIE Pudový sexuální sklon pramenící z análně erotického vývojového stádia dítěte. Koprofil sbírá fekálie svých milenek a používá je k onanii, nebo je suší. Koprofilové často sbírají i toaletní papír a zachází s ním jako s milostným dopisem
- ◉ LYKANTROPIE – sex. náklonnost k vlkům s nutkavými představami o přeměně vlka v člověka a naopak
- ◉ MONUMENTOFILIE – sexuální fixace na monumenty, veřejné památky coby symboly moci předků nebo i náhrobky (lat.: momentum = památník, pomník)
- ◉ MYSOFAGIE – sex. motivovaná touha jíst cokoli v odporného /shnilé maso s červy, plesnivé potraviny, špínu, brouky...)

Perličky ze sexuálních deviací

- NEKROFAGIE – sexuálně motivované požívání mrtvol nebo masa z mrtvol
- OFIDIOFILIE - Ofidiofil se ukájí za pomoci hadů – užovek, zmijí, chřestýšů
- SPEKTROFILIE – chorobná představa sex. styku s duchy nebo démony
- TICKLING - lechtání. Oběť velmi vzrušuje, pokud je imobilizovaná a lechtána na citlivých místech. Jde o značně nebezpečnou praktiku, neboť v extrémech není oběť schopna verbálně omezit tento děj a může dojít i k zástavě dechu či srdce
- URTIKACE Postiženému poskytuje sexuální uspokojení, je-li šlehán kopřivami

KONEC